ASPECTE ALE LEXICULUI ÎN *PARIMIILE PRESTE AN* (IAŞI, 1683)

DR. MĂDĂLINA UNGUREANU
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi
madandronic@gmail.com

Résumé: Dosoftei, métropolite de la Moldavie (1624-1693), est connu comme un traducteur très actif. Cet article présente son ouvrage le moins connu, *Parimiile preste an* (Iaşi, 1683), et aussi quelques modalités par lesquelles Dosoftei surpasse une difficulté commune à l'époque des premières traductions en roumain, la pauvreté du vocabulaire par rapport à la nécessité d'exprimer les concepts du texte à traduire.
Mots-clés: Dosoftei, *prophetologion*, traduction, créativité lexicale.

1. Introducere

Lucrarea de faţă urmăreşte două direcţii. Pe de o parte, îmi propun să atrag atenţia asupra unui text religios vechi despre care se vorbeşte prea puţin în cultura română; este vorba despre lucrarea *Parimiile preste an*, publicată la Iaşi, în 1683, de către mitropolitul Dosoftei al Moldovei (1624-1693). Pe de altă parte, voi evidenţia câteva aspecte caracteristice lexicului *Parimiilor*[1].

În ciuda interesului major acordat de specialişti culturii române din secolul al XVII-lea, în general, şi scrierilor lui Dosoftei, în special (şi care s-a concretizat prin ediţii critice, studii, monografii), despre această lucrare se ştiu deocamdată foarte puţine lucruri; este aproape ignorată de studiile de istorie a literaturii române vechi, utilizată doar indirect în dicţionarele româneşti, care se raportează la fragmentele păstrate în antologii; de asemenea, tratatele de liturgică sau de istorie a Bisericii Ortodoxe Române, în cazul în care discută despre *Parimii*, amintesc doar existenţa acestei lucrări, fără alte indicaţii. În fapt, cercetătorii care s-au aplecat asupra *Parimiilor* sunt foarte puţini şi au urmărit aspecte precise ale textului, iar nu studierea sa integrală. Printre aceştia se numără N. A. Ursu, interesat de relaţia dintre acest text şi traducerea Vechiului Testament (Septuaginta) de către Nicolae Milescu Spătarul; Eugen Munteanu, care a transcris şi publicat o serie de fragmente ale *Parimiilor*, abordînd textul mai ales sub aspectul lexicului; Felicia Şerban, într-o

[1] Un studiu lingvistic amplu al acestui text am întocmit în teza de doctorat cu titlul *Dosoftei, Parimiile preste an (Iaşi, 1683). Ediţie critică, studiu filologic şi lingvistic*, coordonată de prof. dr. Eugen Munteanu şi susţinută la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi în 2011.

BDD-A19590 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:04:11 UTC)

cercetare axată tot pe problemele lexicale.

Interesul oarecum scăzut faţă de un text care, la o lectură integrală, fascinează prin diversitate are mai multe explicaţii şi, pentru a le expune, anticipăm întrucîtva discuţia de mai jos. Mai întîi, parimiarul ca tip de text religios nu mai este utilizat în cadrul serviciului divin în Biserica Ortodoxă Română şi nici nu avem certitudinea că s-ar fi utilizat vreodată; aşa se face că *Parimiarul* lui Dosoftei este singura ediţie tipărită a acestui tip de text pe teritoriul Ţărilor Române, situaţie similară cu cea din restul ariei ortodoxe est-europene. Pe de altă parte, în mod curios pentru secolul al XVII-lea, Dosoftei nu indică modalitatea în care a alcătuit această carte şi nici sursele traducerilor sale, iar problema este amplificată de aspectul compozit al textului.

Studiile consacrate prezenţei parimiarului în celelalte arii ortodoxe sunt, de asemenea, puţine, din aceleaşi motive, însă ne-au permis integrarea textului lui Dosoftei într-o tradiţie care porneşte, probabil, în secolul al VIII-lea bizantin şi se opreşte în secolul al XVI-lea.

2. Coordonate ale istoriei parimiarului

Alcătuit în perioada secolelor al VII-lea – al VIII-lea la Constantinopol[2], *prophetologion*-ul reprezenta o culegere de pericope veterotestamentare (mai ales din cărţile profeţilor, dar şi din altele) destinate lecturii în biserică, în timpul slujbei Vecerniei. Cea mai mare parte a sa este dedicată sărbătorilor mobile ale anului (perioada postului dinaintea Paştelui şi perioada de după Paşte, pînă la Rusalii); în afară de aceasta, culegerea mai cuprinde lecturile destinate Vecerniei de la sărbătorile fixe. Nu există date despre apariţia acestei cărţi de cult; ea a fost explicată de specialişti prin nevoia de uniformizare a practicii liturgice din Imperiul Bizantin. Ceea ce a atras atenţia în privinţa manuscriselor greceşti ale *prophetologion*-ului a fost gradul mare de uniformitate, atît la nivelul structurii, cît şi al selecţiei fragmentelor veterotestamentare propriu-zise. Tradiţia grecească a *prophetologion*-ului se concretizează în aproximativ 160 de manuscrise păstrate pînă astăzi, datînd din secolele al IX-lea – al XVI-lea; după acest secol, această carte a încetat să mai fie copiată fiindcă lecturile veterotestamentare au fost incluse în alte cărţi liturgice (triod, penticostar, minei). Singura ediţie tipărită a *prophetologion*-ului datează de la sfîrşitul secolului al XVI-lea.

Nu există date certe nici despre momentul primei traduceri în limba slavonă; se presupune că aceasta a fost efectuată în timpul lui Chiril şi Metodiu. Cele mai vechi manuscrise slavoneşti ale parimiarului (în limba slavonă, această culegere de

[2] Cf. Hoeg, Zuntz, *Remarks on the Prophetologion*, p. 221. Alţi specialişti susţin că manuscrisele greceşti ale acestei cărţi, datînd din perioada secolelor al IX-lea-al XVI-lea, se caracterizează printr-o uniformitate remarcabilă atît la nivelul structurii, cît şi la cel al pericopelor biblice conţinute, ceea ce ar trimite spre o versiune mult mai veche a acestei cărţi, chiar dinaintea secolului al IV-lea; cf. J. Miller, *The Prophetologion – the Old Testament of Byzantine Christianity?*, p. 55-77.

BDD-A19590 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:04:11 UTC)

pericope veterotestamentare a fost numită *parimejnik*) păstrate pînă astăzi datează din secolul al XII-lea; la sfîrşitul secolului al XIX-lea se tipăreşte o ediţie la Sankt Petersburg (*Parimijnik: siest sobranie parimii na vse leto*) şi tot atunci începe tipărirea unei ediţii în mai multe volume, avînd ca text de referinţă un manuscris slavon din secolele al XII-lea – al XIII-lea, codicele Grigorovichev (Moscova, 1894-1904)[3]. Începînd cu secolele al X-lea – al XIII-lea, fragmentele din Vechiul Testament destinate lecturii în timpul Vecerniei au început să fie incluse în triod, minei şi penticostar, ceea ce a făcut ca parimiarul să nu mai fie utilizat şi să nu mai fie copiat după secolele al XIV-lea – al XVI-lea[4]. În acelaşi timp, ca şi în cazul textelor bizantine, comparaţia a demonstrat constituirea, de-a lungul secolelor, a unei tradiţii a parimiarului slavon, prin caracterul unitar al textelor, în ciuda revizuirii lor succesive sau a copierii fragmentare.

Nu se poate vorbi despre existenţa unei astfel de tradiţii şi în spaţiul de limbă română. Singura ediţie tipărită a acestei cărţi de cult îi aparţine lui Dosoftei (Iaşi, 1683); în afară de aceasta, s-a păstrat un mic număr de manuscrise care conţin traduceri ale parimiilor[5]. O primă cercetare a acestor manuscrise a arătat faptul că, deşi ulterioare parimiarului lui Dosoftei, ele nu reprezintă cópii ale acestuia, ci traduceri independente. În afară de cele semnalate de G. Ştrempel, a mai fost descoperit un manuscris, la Biserica „Sfîntul Nicolae" din Şcheii Braşovului, care conţine parimiile Postului Mare (un parimiar incomplet, aşadar), despre care editorul său susţine, fără argumente convingătoare, că ar data de la mijlocul secolului al XVI-lea[6].

Aşadar, singurul *prophetologion*[7] tipărit din cultura română îi aparţine lui Dosoftei şi se înscrie firesc în programul coerent de traducere a cărţilor de cult în limba română pe care îl iniţiase mitropolitul moldovean. Titlul său complet este *Parimiile preste an, tipărite cu porunca măriii sale prealuminatului întru Iisus Hristos Ioan Duca Voevoda, cu mila lui Dumnădzău Domn Ţărîi Moldovei şi Ucrainei, cu posluşaniia smeritului Dosoftei Mitropolitul, în tiparniţa ţărîi, ce ne-au dăruit svinţia sa părintele nostru fericit Ioachim, patriarhul de slăvita patrierşiia a Moscului, milostivul Dumnădzău să-l blagoslovască. Vă leat 7191, measeţ octomvrie, 7 dni.* În general, structura sa este cunoscută; textul a atras atenţia specialiştilor care s-au ocupat de aspectele poetice ale operei lui Dosoftei discutînd, în acest context, şi poemul cronologic al domnilor Moldovei (I

[3] J. Miller, *op. cit.*, p. 64. V. şi Francis J. Thomson, *The Slavonic Translation of the Old Testament*, în *The Interpretation of the Bible. The International Symposium in Slovenia*, edited by Jože Krašovec, Sheffield Academic Press, 1998, p. 721.

[4] Francis J. Thomson, *op. cit.*, p. 727-728.

[5] Pentru descrierea lor, cf. G. Ştrempel, Catalogul manuscriselor româneşti din Biblioteca Academiei, vol. 1-5.

[6] Vasile Oltean, *Primul parimiar românesc*, vol. I, p. 14-15.

[7] Dosoftei nu mărturiseşte sursa pe care a folosit-o în traducerea sa (greacă sau slavonă). Semnalăm, totuşi, faptul că el foloseşte, într-un titlu intern, termenul *profitologhion*, ca în tradiţia grecească, nu *parimiar*, ca în cea slavonă: „Profitologhion, adecă parimiile şi prorocestviile preste an ce să citesc în svînta besearică" (I 5[r]).

BDD-A19590 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:04:11 UTC)

2r-4v)[8] sau traducerea din latină a Prorocirei Sivilei Eritreia. Trebuie remarcat faptul că, oricare ar fi fost sursa traducerii, Dosoftei o depășește, parimiarul său reprezentînd un colaj de texte, în care pericopelor biblice propriu-zise li se adaugă imnuri şi fragmente.

Aşadar, prima premisă de la care porneşte cercetarea de faţă este aceea că textul *Parimiilor preste an*, în ciuda interesului constant al specialiştilor pentru scrierile lui Dosoftei, este încă inedit, studiat doar parţial. A doua premisă o constituie faptul că studiile asupra lexicului textelor vechi se referă, de cele mai multe ori, la domeniile mai spectaculoase ale împrumuturilor şi calcurilor şi mai puţin la modalităţile de formare a cuvintelor pe terenul limbii române; sunt de părere că cercetarea acestora poate pune în evidență aspecte interesante.

3. Aspecte ale lexicului în *Parimiile preste an*

Pentru o cultură aflată la începuturile sale, actul de traducere se caracterizează prin dificultatea de a transpune conceptele din limba sursă şi, implicit, prin necesitatea de a crea modalităţi autohtone de vehiculare a acestora. Primii traducători ai unei culturi sau ai unui domeniu cultural sunt, în acelaşi timp, creatori de lexic. În mod particular, lui Dosoftei i se recunoaşte o mare disponibilitate de creaţie lexicală şi utilizarea, în acest scop, a unor mijloace variate.

Dintre modalităţile de creare a cuvintelor necesare pentru a exprima noile concepte, poate că cea mai facilă, dar şi cea mai discutată, pentru că generează rezultate mai spectaculoase, este împrumutul. Mai laborioasă, însă, ni se pare crearea de cuvinte prin mijloace interne, încercarea de transpunere a unui concept prin reorganizarea şi recombinarea unui material deja existent în limbă

Dintre modalităţile interne de formare a cuvintelor, ne-am oprit aici asupra modului în care lexicul *Parimiarului* lui Dosoftei ilustrează derivarea progresivă şi conversiunea.

Derivarea constă în adăugarea (derivare progresivă), suprimarea (derivare regresivă) sau substituţia afixelor lexicale la cuvîntul de bază. În cazul derivării progresive, sensul cuvîntului format rezultă prin combinarea sensului bazei cu sensul afixului; există în textul lui Dosoftei, şi în limba veche, în general, afixe care imprimă derivatului alt sens decît în limba actuală.

Dintre prefixele prezente în *Parimii*, cel mai productiv este *ne-*, care are adesea valoarea lui *α* privativ din greacă sau a lui **безъ** din slavonă sau are valoare negativă:

[8] Numerotarea filelor *Parimiarului* cuprinde patru părţi: primele 7 file sunt nenumerotate; urmează o secţiune de 38 de file, numerotate cu 1-38; după aceasta, numerotarea se reia de la 1 pînă la 139v (unde se termină prima parte a parimiarului, şi cea mai întinsă, consacrată perioadei sărbătorilor mobile ale anului); apoi, numerotarea este reluată de la 1 la 56v, unde se termină parimiarul. Pentru a facilita accesul la text, am numerotat fiecare dintre aceste părţi cu o cifră romană (I-IV), urmată de numărul filei la care se face trimitere.

BDD-A19590 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:04:11 UTC)

netrupăreţ 'fără trup': „duhul cel svînt iaste lumină şi viaţă şi izvor viu şi cugetat netrupăreţ" (III 127v, neatestat în DLR), *nerăutate* 'lipsă de răutate': „Giudecă-mi, Doamne, că eu cu nerăutatea mea am purces" (II 15r; la fel în *Psaltirea de-nţăles*, psalm 25, 1; în textul slavon paralel: ***незло́бож***), *neveştedzătoare* 'care nu se vestejeşte': „Fraţîlor, blagosloviţ Dumnădzău şi părintele Domnului nostru Iisus Hristos, care după multul milei sale au rănăscut pre noi spre nedeajde vie, prin învierea lui Iisus Hristos din morţ, spre moştenie nestricăcioasă şi neimată şi neveştedzătoare ferită în ceriuri pentru noi" (IV 46v), *necărturăreţ* 'neştiutor de carte': „Toate le dă duhul cel svînt..., necărturăreţ înţălepciune au învăţat" (III 102r), *nedumnădzăire*: „ponegreala nedumnădzăirei toată o au răsîpit" (din Canonul la Înălţare, III 99r, inexistent în DLR; în originalul slavon ***бе́здожи́а***), *neimat* 'neîntinată': „Ficioară preasvîntă, neimatul cort a lui Dumnădzău, imatul mine în greşale curăţeaşte-mă acmu" (IV 17v, cu 3 ocurenţe în text).

Derivarea cu sufixe este foarte bine reprezentată în textul lui Dosoftei, prin acest procedeu obţinîndu-se mai ales substantive. Dintre cele mai productive sufixe din text amintim:

a. sufixe substantivale:

-(**ă)tate** formează substantive de la baze substantivale şi adjectivale: *dereptate* (IV 1v), *strîmbătate* ('păcat, fărădelege' IV 1v), *pustietate* (IV 4r; atestat de DLR pentru prima dată în *Viaţa şi petreacerea svinţilor*), *întregătate*: (II 32v), *milostivătate* (IV 17v) etc.

-**ciune** este un sufix foarte productiv în *Parimii*: *uscăciune* (IV 37r), *uniciune*: „Cînd de foc limbi împărţî, într-o uniciune pre toţ chemă" (III 116r; în textul slavon paralel: ***є́диненїе*** 'unitas', cf. MIKLOSICH), *sîngurăciune* 'unitate': „Pentru ca s-arate trei stături a cinsti / Într-o sîngurăciune de puteare" (III 110v; în textul slavon paralel: ***Въпростóтѣ власти***), *răsîpiciune*: „Cela ce-ş face casa sa naltă cearcă răsîpiciune" (III 13r; unica atestare în DLR este din *Viaţa şi petreacerea svinţilor*), *pustieciune* (IV 44r), *pugorîciune* (III 68r), *orbiciune* 'orbire' (IV 17v), *adunăciune* (III 127r), *închinăciune* (III 127r), *împreunăciune* (IV 10v), *mîhniciune* (III 25r);

-**ie** face parte din clasa sufixelor foarte productive în limba literară veche şi în textele lui Dosoftei, creînd substantive nume de calităţi de la baze substantivale şi adjectivale: *şerbie* (IV 39v), *sterpie* (IV 17r), *preuţîie* (IV 15r), *părinţiie* 'calitatea de părinte', *fiie* 'calitatea de fiu': „părintele are osăbiciune cu părinţiia şi fiiul cu fiiia, şi duhul svînt purceaderea" (într-un fragment original[9], III 127r), *nemuritorie*: „Cînd să cinsteaşte cu lăudări svinte direptul, veseli-să-vor năroadele, că nemuritorie iaste pomeana lui" (IV 11r), *curăţîie* (III 10v), *frăţîie* (IV 47r), *fetie* (III 122v). Ca şi în cazul derivatelor cu alte sufixe, o parte dintre acestea sunt creaţii proprii, care nu se mai păstrează în limba literară actuală;

[9] În afara pericopelor biblice destinate lecturii la vecernie, *Parimiile preste an* conţine şi cîteva cîntări religioase, denumite „canoane"; Dosoftei reproduce în text, alături de traducerea în română, şi originalul grecesc sau slavon. În multe cazuri, traducerea propriu-zisă este urmată de un comentariu despre care sunt de părere că aparţine chiar mitropolitului, numit „tîlc", care are rolul de a facilita accesul la sensul textului tradus.

BDD-A19590 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:04:11 UTC)

-ime formează, ca şi în limba actuală, substantive colective: *călărime* (III 27r), *jidovime* (III 1v), *nărodzîme* 'mulţime' (IV 3v, neatestat în DLR), *păgînime* (II 31r; în DLR este consemnat pentru prima dată la Budai-Deleanu);

–ură este, de asemenea, foarte productiv în *Parimii*, ca, de altfel, în toată perioada veche a limbii literare; cu ajutorul său sunt formaţi termeni care indică rezultatul unei acţiuni: *urdzîtură* 'temelie': „pămîntul s-a legăna din urdzîturile sale" (II 31v), *sfărîmătură* 'rană': „Tămăduiş sfărîmătura lui Adam peminteanul, pre mîntuitoriul născînd, preacurată" (IV 20r), *poruncitură* (III 70v), *podobitură* (IV 15v), *năvălitură* (II 11r), *întrecătură* (III 48r), *întăritură* (IV 27v), *adunătură* 'adunare' (IV 27v), *începătură* (IV 32v), *împiedecătură* (II 32v), *ivitură* (IV 46v), *ieşitură* 'izvor': „Şi ieşi la ieşiturile apelor" (IV 38r), *despicătură* 'lemn tăiat': „demică jirtva cea de ars cu-ntregul, şi o pusă pre despicăturile ceale de leamne" (IV 37v) etc.

b. sufixe adjectivale:

Sufixul **–atec** formează adjective de la substantive şi adjective: *sînguratec* (IV 50r; în DLR, nici o atestare nu este mai veche de secolul al XIX-lea), (*prea*)*dumnădzăiatecă*, (*supră*)*fiinţatecă* (III 67v): „Tată totputearnic, cuvîntule şi duhule, în trei împreunată de staturi osăbite fire suprăfiinţatecă şi preadumnădzăiatecă, în tine ne-am botedzat şi pre tine blagoslovim preste toţ veacii" (III 67v), ultimele două reprezentînd creaţii ale mitropolitului care nu au fost preluate în limba literară actuală.

Derivatele cu **–esc** sunt şi ele destul de frecvente, unele echivalente cu genitivul: *adamească* 'a lui Adam': „acea gios dzăcută într-a iadului temniţă depreună sculaş ca Dumnădzău adamiiasca formă" (III 75v), *idolesc*: „Cela ce lumea din şerbiia idolească ai izbăvit" (III 139v, sub influenţa formei din originalul slavon: i˚dólskïå), *fetesc* 'feciorelnic' (III 135v), *stăpînesc* 'al stăpînului': „atunce şi noi ne priceştuim de stăpînescul trup şi sînge" (III 117r), *părinţască* (III 27r), *păgînesc* (IV 43v).

Un sufix foarte productiv în *Parimii* este **–tor**(**iu**): *iubitoriu* (IV 20v), *treitoriu* 'care trăieşte': „viu Dumnădzău şi treitoriu în veaci" (IV 15r; cu atestări începînd cu secolul al XVII-lea în DLR), *şedzătoare* 'care se află': „cealea ce-s şedzătoare în Ierusalim" (II 23v), *neascundzătoriu* 'de care nu te poţi ascunde': „Cutremuru-mă de divanul, ficioară, şi de neascundzătorii ochi a fiiului tău" (IV 20v; neatestat în DLR), *rugătoriul* 'cel care se roagă' (I 4v), *plăzmătoriu*: „noi sîntem tină, şi tu, plăzmătoriul nostru" (IV 7r), *ocinător* (IV 30v), *încălecător* 'călăreţ' (III 55r), *învieţător* 'care dă viaţă': „Duhul cel svînt era amu pururea şi iaste şi fi-va [...] viaţă şi învieţători" (III 126v, inexistent în DA), *fărmăcătoare* 'vrăjitoare' (IV 55v). Se observă faptul, caracteristic vechilor traduceri româneşti din greacă sau slavonă, că de multe ori derivatele adjectivale cu sufixul **-tor** sunt utilizate pentru a echivala un participiu prezent activ din limba sursă.

Prin **conversiune** (schimbarea valorii gramaticale) se formează mai ales substantive, pornind de la:

–adjective: *tare* 'puternic' (III 4r), *reale* (IV 8v), *rău* (IV 56v), *putearnic* 'conducător' (III 26v), *necurat* (IV 56r), *minunate* 'minuni' (I 5v), *mai mare* 'conducător' (II 23r),

BDD-A19590 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:04:11 UTC)

direapte 'lucruri adevărate' (II 24v);

–verbe la infinitiv: *zburare* 'zbor' (IV 56v), *vreare* (II 27r), *giungheare* 'vită destinată înjungherii ca jertfă' (II 27r), *beare* 'băutură' (III 66r);

–verbe la participiu: *agonisite* (II 16v), *dzîsa* 'cuvîntul' (II 14r), *stricat* 'stricăciune': „roagă-te să mă izbăvască de stricat" (IV 21r), *săcerat* 'seceriş' (IV 34v), *lipsit* '(om) nevoiaş' (II 11r), *legiuite* 'legi' (IV 55v), *mîncaturi* 'mîncăruri, ospeţe' (IV 16r), *întrat* 'uşă' (II 24v);

–adverbe: *nontru* 'trup': „Şi să-ntoarsă sufletul cuconului la nontrurile lui" (IV 48v), *napoi* 'spate': „şi-m voi lua mîna, şi atunce vei vedea napoiurile meale" (IV 53r), *denapoi* 'spate': „şi voi lua mîna mea şi atunce vei vedea denapoiurile meale" (III 46v);

–verb la gerunziu: *nefiind*: „Deci toată lumea cea sus şi ceastă de gios întăi nu era, şi din nefiind le-au făcut Dumnădzău în fiinţă, adecă le-au făcut de sînt" (III 94r);

–pronume reflexiv: *al său* 'firea, specificul': „cum are părintele al său său a naşte pre fiiul şi a scoate duhul svînt, şi cum are fiiul al său său a să naşte din părintele, aşea şi duhul svînt are al său său a purceade din părintele" (III 127r), *ai săii*: „ai săii pre îns nu-l priimiră" (III 69r);

–interjecţie: *vai* 'plîngere' (III 25r).

Situaţiile evidenţiate mai sus reprezintă doar rezultatul unei selecţii din inventarul lexical al *Parimiilor preste an*, selecţie al cărei scop a fost acela de a arăta că, alături de împrumut şi calc, mijloacele interne de formare a cuvintelor constituie o resursă importantă pe care limba o pune la dispoziţia traducătorilor din perioada veche a limbii literare. Dosoftei se distinge între aceştia printr-o mare disponibilitate spre toate modalităţile de creaţie lexicală. Dintre exemplele amintite mai sus, unele caracterizează epoca veche a românei literare; altele, însă, îi sunt proprii mitropolitului care poate fi văzut, în acest sens, ca un important model al poeţilor înnoitori ai limbajului din epoca modernă a poeziei româneşti.

Bibliografie

A. Izvoare şi lucrări de referinţă

*** *Literatura religioasă în a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Mitropolitul Dosoftei*, în *Istoria literaturii române*, ediţia a II-a revăzută, *II. Folclorul. Literatura română în perioada feudală*, Bucureşti, Editura Academiei, 1970, p. 406-418.

Alexeev, Anatoly A., *The Old Testament Lections in Orthodox Worship*, în *Das Alte Testament als christlicheBibel in orthodoxer und westlicher Sicht*, Herausgegeben von Ivan Z. Dimitrov, James D. G. Dunn, Ulrich Luz und Karl-Wilhelm Niebuhr, Mohr Siebeck, Tübingen, 2004.

BDD-A19590 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:04:11 UTC)

Branişte, Ene, *Liturgica specială pentru facultăţile de teologie*, ediţia a treia, Editura Nemira, 2002.

Høeg, Carsten, Zuntz, Günther, *Remarks on the Prophetologion*, în „Quantulacumque: studies presented to Kirsopp Lake", ed. R. P. Casey (al.), London, 1937, p. 189-226.

Miller, J., *The Prophetologion – The Old Testament of Byzantine Christianity?*, în *The Old Testament in Byzantium*, Edited by Paul Magdalino and Robert Nelson, Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 2010, p. 55-77.

Munteanu, Eugen, *Lexicologie biblică românească*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2008.

Oltean, Vasile, *Primul parimiar românesc*, vol. I-II, Editura Edict, Iaşi, 2006.

Păcurariu, Mircea, *Mitropolitul Dosoftei al Moldovei*, în *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. al II-lea, Editura Trinitas, Iaşi, 2006, p. 80-95.

Şerban, Felicia, *Din lexicul scrierilor lui Dosoftei*, în „Dacoromania", serie nouă, II, nr. 1-2, 1996-1997, Editura Academiei, p. 333-351.

Ştrempel, G., *Catalogul manuscriselor româneşti din Biblioteca Academiei*, vol. 1-5, Bucureşti, 1978-1992.

Thomson, Francis J., *The Slavonic translation of the Old Testament*, în *The Interpretation of the Bible. The International Symposium in Slovenia*, Edited by Jože Krašovec, Sheffield Academic Press, 1998, p. 605-920.

Ursu, N. A., *Contribuţii la istoria culturii româneşti în secolul al XVII-lea. Studii filologice*, Editura Cronica, Iaşi, 2003.

B. Dicţionare

DA = *** *Dicţionarul limbii române*, Tom I-II, Editura Academiei, Bucureşti, 1913-1949.

DLR = *** *Dicţionarul limbii române*, serie nouă, 1965 şi urm., Editura Academiei, Bucureşti.

MIKLOSICH = *Lexicon Palaeoslovenico-Graeco-Latinum* emendatum auctum edidit Fr. Miklosich, Vindobonae, 1862-1865.

BDD-A19590 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 17:04:11 UTC)